

Kiertotalous paikallisena kilpailukykytekijänä – case Lahti

16.1.2017 ARVOa kiertotaloudesta seminaari, Messukeskus, Helsinki
Ympäristöjohtaja Saara Vauramo, Lahden kaupunki

LAHTI

119 000 asukasta

**Kasvu osaksi
metropolialuetta**

Vahva teollinen perimä

**Älykäs erikoistuminen
strategiana**

Perheyrittäjyys

Saara Vauramo

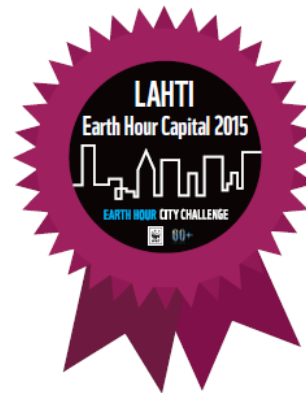
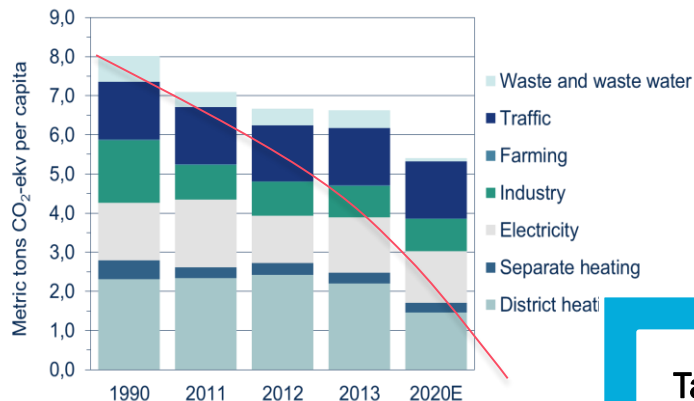
- Lahden kaupungin ympäristöjohtaja (2016), kehityspäällikkö 2011-2016
- FT 2011, Helsingin yliopiston ympäristöekologian laitos: "Urban ecosystem services at the plant-soil interface"
- Kuntarahoituksen Vihreä laina –ohjelman arviointiryhmän pj 2016-2017

Sisältö

- Mitä tavoittelemme?
  - Pidemmän aikavälin kaupunkitalouden muutokset
- Elinvoimapolitiikkaa kiertotaloudesta
  - case esimerkkejä Lahdesta

Tavoitteena hiilineutraali kaupunki 2040

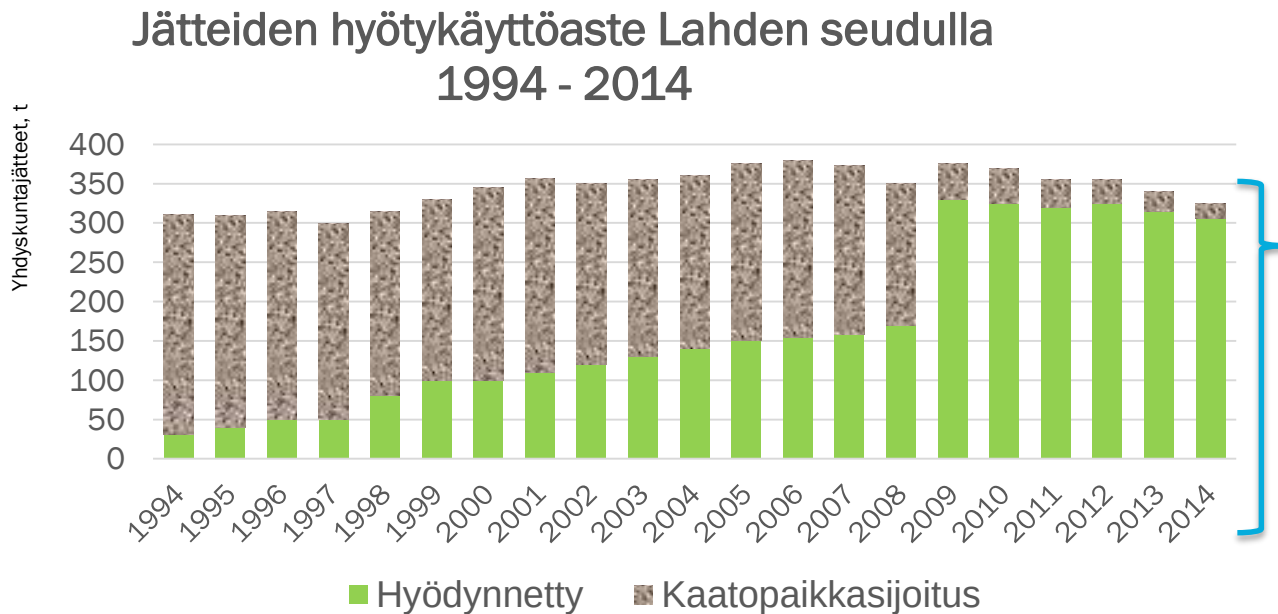

Tavoite: CO₂-päästöt (per capita) -80 % vuoden 1990 tasosta vuoteen 2040 mennessä. Loput päästöt voidaan tällöin kompensoida hiilinielujen (metsät jne.) avulla

Nyt: CO₂ päästöt (per capita) -37 % vuoden 1990 tasosta.

Tavoitteena jätteen kaupunki 2050

Tavoitteena ”8 tonnin elämäntapa” vuonna 2050

Tonni lähti

TULE MUKAAN ■ TUTKIMUSTIETOA ■ TARINOITA ■ 10 TEKOA ■ YHTEYSTIEDOT

Laske materiaalijalanjälkesi:

<http://niisku.lamk.fi/~matlaskuri/>

Tavoitteena kiinnostava Smart & Clean kehitysympäristö, heti

Älykkäät
energiaratkaisut

Resurssiviisas
kaupunkilainen

Resurssiviisas
rakentaminen

Kiertotalous

Päästötön
liikenne

1) luonnonresurssien riittävyys ja ilmastomuutos

2) digitalisaatio ja internet-talous

3) demografian ja ihmisten kulutustottumusten muutos

*Lahden seudun kiky-strategia 2020

Energian-
tuotanto

Liikenne

Miten paikallistasolla
siirrytään
kierotalouteen?

Kiinteistöt ja
muu julkinen
rakentaminen

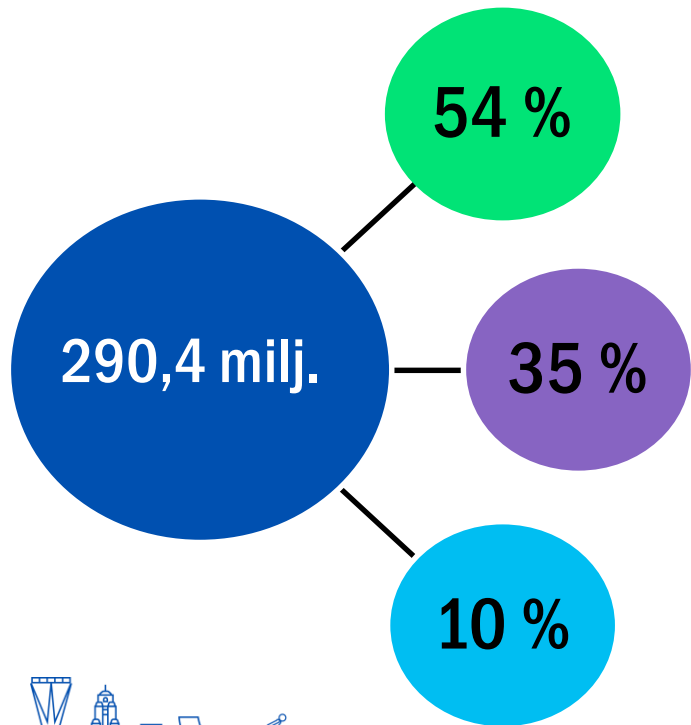
Jätehuolto

Kadun-
rakentamisen
hankkeet
(kävely ja
pyöräily)

LAHTI

Lahden kaupungin investoinnit 2017-2019

Talonrakennusinvestoinnit 157,5 milj.

- Koulujen ja päiväkotien perusparannukset 34,9 milj.
- Pääterveysaseman uudistaminen 27,5 milj.
- Launeen monitoimitalo 24,5 milj.
- Kivimaan yläkoulu 18,4 milj.

Julkinen käyttöomaisuus 102,7 milj.

- Kadunrakennus 47,3 milj.
- Eteläisen kehätien rakentaminen 44,7 milj.
- Valaistus 4,1 milj.
- Viheralueet 3,6 milj.

Muut investoinnit 30,2 milj.

- Kiinteä omaisuus 15,0 milj.
- Irtain omaisuus 12,5 milj.
- Arvopaperit ja osuudet 2,7 milj.

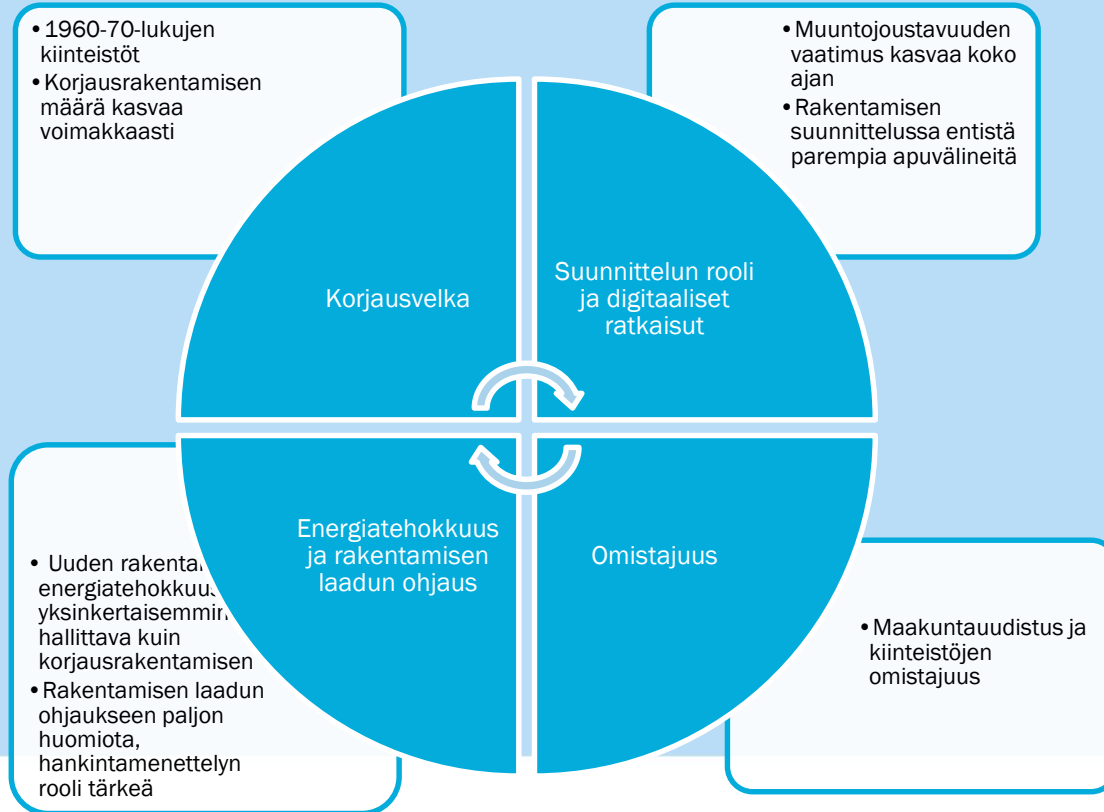
Julkinen rakentaminen eli koulut ja muut kiinteistöt

Energiatehokkuus on fiksuinta ilmastopolitiikkaa. Peruskorjaushankkeissa on jatkossa yhä enemmän myös ”vihreitä hankkeita”, eli rakennuskohteita, joissa kehitetään energiatehokkuutta, uusiutuvan energian tuotantoa ja muita ympäristönäkökulmia. Miten hyvin kiertotalous kokonaisuutena mukana?

Julkinen rakentaminen on rajussa muutoksessa

Case: Jalkarannan ja Liipolan monitoimitalot (valm.2015), tavoitteena kustannussäästöt kaupungille

- Kaksi 1970-luvun alussa valmistunutta koulurakennusta
- Molemmat olivat jatkossa edelleen tarpeen
- Molemmat lähiökouluja, joiden yhteydessä toimi alunperinkin päiväkotia ja kirjasto – siis oman aikansa monitoimitaloja
- Molemmat rakennukset olivat peruskorjausjonossa jo pitkään ja kunnossapito oli laiminlyöty säästösyistä
  - Toiminta jouduttiin siirtämään pääosin muihin tiloihin sisäilmaongelmien vuoksi
- Rakennukset teknisiltä ominaisuuksiltaan aikansa tuotteita, esim.
  - tilajako jäykkä, muunneltavuus heikko
  - kerroskorkeus pieni
  - energiatehokkuus huono
  - talotekniikka elinkaarensa päässä

Hankkeiden aineistot:
Rakennuttajapäällikkö Leena Pirttilä
Lahden Tilakeskus

Vaihtoehdot suunnitteluvaiheessa

1) Perusparannus

- korjausaste yli 80 %
- suunnittelu joudutaan tekemään vanhan rakennuksen ehdoilla
  - ⇒ kompromisseja toiminnallisuuden osalta
  - ⇒ tilatehokkuus jää huonommaksi kuin uudisrakennusvaihtoehdossa
  - ⇒ kompromisseja teknisten ratkaisujen suhteen
- Jäljellä oleva elinkaari todennäköisesti lyhyempi kuin uudisrakennuksella

2) Korvaaminen uudella rakennuksella

- mahdollista suunnitella toiminnan kannalta optimaaliseksi
  - ⇒ parempi tilatehokkuus, jota tilojen yhteiskäyttöisyys edelleen parantaa
  - ⇒ mahdollisuus optimaalisiin teknisiin ratkaisuihin

Yhteenveto investointitavan tavoitteista

- Lyhyempi toteutusaika kuin teetettäessä suunnittelu ja urakointi erikseen (yksi kilpailutus, mahdollisuus limittää suunnittelu- ja rakentamisvaiheet)
- Optimoidut kilpailutuskriteerit, yhdistetty suunnittelu- ja urakkakilpailu
- Mahdollisuus hyödyntää urakoitsijoiden innovaatioita
- Suunnittelusta ja toteutuksesta vastaa sama taho
- Tavanomaista pidempi takuu aika (5 v.), takuuajana kannusteet/sanktiot energian kulutukselle
- Kevyempi sopimusrakenne kuin esim. elinkaarimalleissa

Kaupungin strategiset tavoitteet → Jalkarannan ja Liipolan monitoimitalohankkeiden tavoitteet

Aalborgin sitoumus	Strategiset tavoitteet 2025	Toteutus hankkeissa
Johtaminen kohti kestäväää kehitystä	- Vahvistaa kestäväan kaupunkirakenteen kehittämistä. - Parantaa kaupunkilaisten vaikutusmahdollisuuksia ja vahvistaa yhteisöjä.	- Muuntojoustavuus ja elinkaarinäkökulmat - Asukasosallistumisen tukeminen uusilla menetelmillä
Yhteiset luonnonvarat	- Puolittaa CO₂ päästöt vuoden 1990 tasosta. - Lisätä ekologista ja matalaenergiarakentamista - Leikata kaupungin julkisten rakennusten energiankulutusta 15 % vuoteen 2016 mennessä.	Matalaenergiatalo
Paikallinen toiminta terveyden puolesta	Kehittää henkilöstön osaamista, työhyvinvointia ja työssä jaksamista.	Hyvä sisäilman laatu

Monitoimitalohankkeiden tavoitteet → tarjousten arviointiperusteet

Vertailuperusteet	Toteutus hankkeissa	Painoarvo arvioinnissa
Suunnitteluratkaisun kustannukset/tarjoushinta	Tarjoushinta (investointi)	30 %
	Energiakustannukset (lämpö, sähkö), 30 vuotta	15 %
Toiminnallisen suunnitteluratkaisun laatu	Muuntojoustavuus Käyttöjoustavuus Yleinen toiminnallisuus	30 %
Teknisten ratkaisujen laatu	Ulkovaipan ja alapohjan rakenneratkaisut	10%
Suunnitteluratkaisun kaupunkikuvallinen laatu	Kaupunkikuvallinen yleisilme Arkkitehtoninen kokonaisuus	15 %

Tuloksia monitoimitaloista:

Tilankäytön tehostuminen

- Tilankäyttöä on tehostettu sekä yhdistämällä toimipisteitä että nykyaikaisilla suunnitteluratkaisuilla
- Jalkarannassa oli alun perin 5 toimipistettä (koulurakennus + 4 päiväkotia tai kerhoa)
- Liipolassa oli alun perin 3 toimipistettä (2 koulurakennusta + 1 erillinen päiväkot)
- Perusparannusvaihtoehdoissa erilliset yksiköt oli jo yhdistetty suurimpiin rakennukseen näiden asettamin ehdoin
- Eri vaihtoehtojen sisältö on hieman erilainen

Jalkarannassa:

- Vanhassa rakennuksessa 1250 m2 ”ylimääräinen” varasto
- Monitoimitalossa 2 päiväkotiryhmää enemmän
- Neuvola ja hammashoitola siirtyivät vanhasta rakennuksesta muualle

Liipolassa:

- Monitoimitaloissa 2x2 luokkaa vähemmän
- Perusparannusvaihtoehdossa 150 m2 iv-kh laajennus

Tuloksia monitoimitaloista:

Energiatehokkuus

- Vanhojen rakennusten lämpöenergiakulutukset Tilakeskuksen suurimpia
  - Jalkarannan koulu + Kankolan pk 1700 MWh (3 v. ka)
  - Liipolan koulu + Liipolan pk 2720 MWh (3 v. ka)
- Uusien monitoimitalojen tavoitteena matala-energiatasoiset rakennukset, energiankulutus 20-30 % uudisrakentamisen energiamääräysten vaatimustasoa pienempi
- Kilpailuehdotusten energiankulutukset piti osoittaa energiasimuloinnin IDA Ice -ohjelmalla
- Ominaiskulutuksella (kWh/m²,a) mitattuna Jalkarannan monitoimitalon kaukolämmön kulutus on:
  - 43 % lähtötilanteeseen verrattuna
  - 70 % perusparannusvaihtoehtoon verrattuna
- Ominaiskulutuksella (kWh/m²,a) mitattuna Liipolan monitoimitalon kaukolämmön energiankulutus on:
  - 23 % lähtötilanteeseen verrattuna
  - 42 % perusparannusvaihtoehtoon verrattuna
- Sähkönenergian kulutuksessa ei oleellisia eroja

Jalkarannan monitoimitalo: Jalkarannan monitoimitalo

GREEN
BUILDING
COUNCIL
FINLAND

Nimi	Kohde
Osoite	Sanrikuja 1 Lahti
Käyttötarkoitus	Opetusrakennus tai päiväkot
Pinta-alat käyttötarkoituksittain	Opetusrakennus ja päiväkot 6417 m2 Liikkerakennus 923 m2 Liikuntahalli 931 m2
Valmistusvuosi/vuodet	2015
Lämmitetty nettoala (net-m2)	8271
Lisäetöja	monitoimitalo, johon tulee koulu, päiväkot, kirjasto sekä yhteiskäyttöetöja
Valittu toiminnallinen yksikkö	
Vuokrattu ala m2	8271

Hankevaiheen mittari	Tulos per pinta-ala	Vertailutaso	Tulos per toim. yksikkö
Elinkaaren hiilijalanjälki	48 kgCO2e /a/n-m2	Ei vielä saatavissa	1,45 tonCO2e /yks.
Elinkaarikustannus	129 €/a/n-m2	Ei vielä saatavissa	3,88 k€/yks.
E-luku	93 kWh /m2,a)	170.0	-
Sisäilmaluokka	S2		100 % valit. luokassa

Lisäetöja:		
Valittu korokanta	3	%
Käyttöikä (a)	30	a
Moduuli D: elinkaaren ulkopuoliset päästöt		tonCO2e

Liipolan monitoimitalo: Liipolan monitoimitalo

GREEN
BUILDING
COUNCIL
FINLAND

Nimi	Kohde
Osoite	Ostoskatu 3 Lahti
Käyttötarkoitus	Opetusrakennus tai päiväkot
Pinta-alat käyttötarkoituksittain	Opetusrakennus ja päiväkot 4075 m2 Liikkerakennus 1099 m2 Liikuntahalli 701 m2
Valmistusvuosi/vuodet	2015
Lämmitetty nettoala (net-m2)	5845
Lisäetöja	monitoimitalo, johon tulee koulu, päiväkot, kirjasto, hammashoitola sekä yhteiskäyttöetöja
Valittu toiminnallinen yksikkö	
Vuokrattu ala m2	5845

Hankevaiheen mittari	Tulos per pinta-ala	Vertailutaso	Tulos per toim. yksikkö
Elinkaaren hiilijalanjälki	50 kgCO2e /a/n-m2	Ei vielä saatavissa	1,49 tonCO2e /yks.
Elinkaarikustannus	126 €/a/n-m2	Ei vielä saatavissa	3,78 k€/yks.
E-luku	114 kWh /m2,a)	170.0	-
Sisäilmaluokka	S2		100 % valit. luokassa

Lisäetöja:		
Valittu korokanta	3	%
Käyttöikä (a)	30	a
Moduuli D: elinkaaren ulkopuoliset päästöt		tonCO2e

CASE:

Energiatehokkuushanke (ESCO) Siemensin kanssa 2014-2024

- Salinkallion koulu
- Pääkirjasta
- Teatteritalo
- Kaarikatu päiväkot
- Urheilukeskus
- Kaupungintalo
- Sibeliustalo
- Kivimaan uimahalli
- Sopenkorvenkatu 9

30 %
energiansäästö

10v sopimus

Kokonaisarvo
n. 3 miljoonaa
euroa

Hankkeen aineistot:
Kiinteistöpäällikkö Jouni Arola
Lahden Tilakeskus

Energiantuotanto

Uusiutuvaan energiaan siirtyminen on merkittävin ilmastotoimenpide kunnissa. Mikä merkitys näillä hankkeilla on kiertotalouden näkökulmasta?

Lahti Energian KYV02 - Pioneerityö jätteen lajittelussa poiki uudenlaisen energiaratkaisun

- 11 kunnan omistama osakeyhtiö
- Vuonna 2009 liikevaihto oli 10 milj. euroa.
- Kujalan jätekeskus Lahdessa on PHJ:n ainoa jätteenkäsittelypaikka.
- **Yhdyskuntajätteestä hyödynnetään vuonna 2015 n. 95 %.**

- Liikevaihto 162,4 milj. euroa
- Henkilöstöä 231
- **Asiakkaat**
Sähkö 85 824
Kaukolämpö 7 063
Maakaasu 397
Höyry 10

NOMINATED TO NORDIC ENERGY MUNICIPALITY 2011
City of Lahti

Lahti Energian uuden sukupolven jätteenkaasutuslaitos KYV02

- Investointi 157 milj. euroa
- EIB ja NIB rahoittavat, Lahden kaupunki takaajana
- Hankkeen innovatiivinen kokonaisratkaisu perustuu alueen tehokkaaseen energijätteen lajitteluun (asukkaat, PHJ), sähkön ja lämmön yhteistuotantoon ja kattavaan kaukolämpöverkkoon
- Polttoaineena jättepohjainen kierrätysmateriaali (SRF)
- Polttoaineesta maksetaan toimittajille
- Vähensi Lahti Energian kivihiilen käyttöä 40 %
- Suomalainen teknologia ja työllisyysvaikutukset

LAHTI

8.1.2017

Energiaratkaisuja tulevaisuudessa

- Kymijärvi 3 Rakennetaan 2017-2020: 193 Mwpa, metsäbiomassa
- Alueelliset energiatuotantomuodot, erit. kaukojäähdytys (pohjavesikylmä, järvikylmä) ja aurinkoenergia
- Energiaan liittyvän tiedon avoimuus kuluttajien päätöksenteon kannalta

Kymijärvi 3

Hiiletön puhdas uusiutuva energia

- ✓ Hankkeen myötä olemassa oleva 350 MWpa tehoinen hiiltä polttava CHP laitos korvataan 100%:sti uusiutuvaa biomassaa polttavalla laitoksella.

Kiertotalous ja vesistöt

- ✓ Kaikki laitoksen kuluttama raakavesi saadaan Lämmön talteenoton lauhteiden puhdistusjärjestelmästä ja ulospuhallettavat lauhteet puhdistetaan luonnon tilaan. Täten laitos ei kuluta raakavettä.
- ✓ Laitoksen tuottama lentotuhka kierrätetään takaisin metsälannoitteeksi.

Työpaikat

- ✓ Hanke työllistää lisää pysyvästi n. 80 – 100 henkilöä polttoaineen keruu ketjussa Lahden talousalueella. Aikaisemmin polttoaineen hankinnan rahat on mennyt hiilen ostoon ulkomailta.
- ✓ Rakentamisaikana työllistämisaikutus on luokkaa 1300 miestyövuotta

Puu liikkeelle ja uusia tuotteita metsistä

- ✓ Hankkeeseen liittyy Biojalostamon integrointi voimalaitoksen puunkeruu ketjuun (LADEC:n vetämä arvo uute kehityshanke)

Kymijärvi 3, Laitoskoko ja polttoainetarve

193 MW polttoaineteho (Ei VT)

- ↳ Vaihe 1: reduktioajo 2019 KL-teho n. 205 MWth
- ↳ Vaihe 2: CHP käyttö KL-teho n. 140-150 MW, sähköteho n. 63 MWe verkkoon menevä netto teho
- ↳ Vaihe 3: CHP tai lauhdekäyttö hyödyntäen akkua energiavarastona

Käyntiaika ~ 5000 h/a (noin 7 kk)

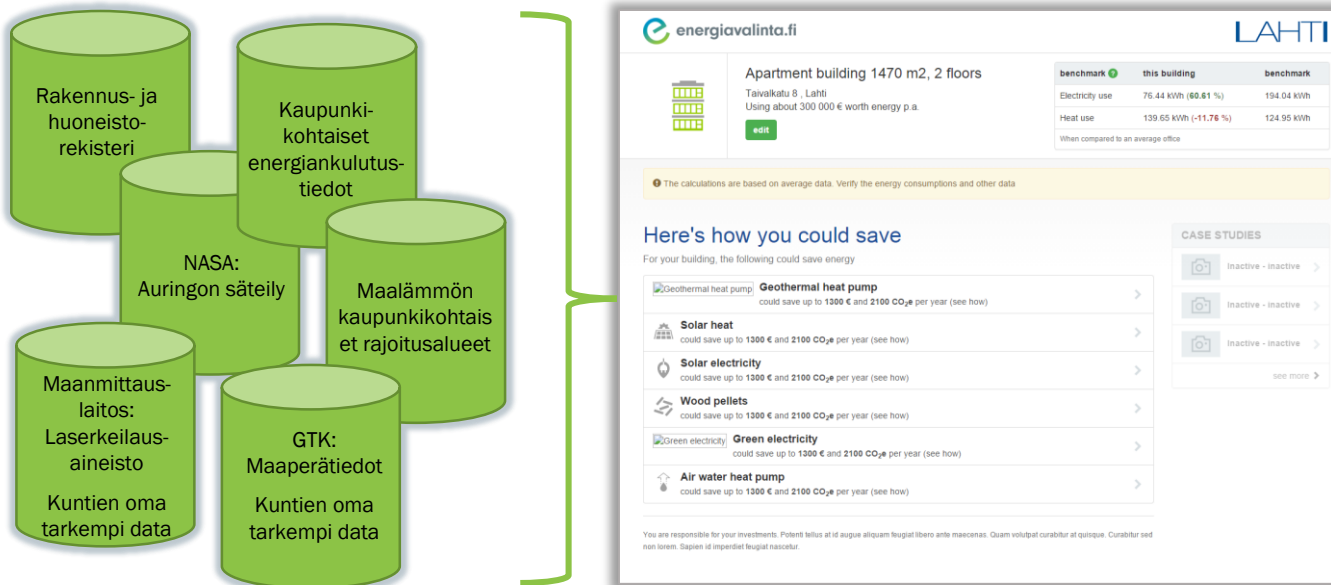
- puupolttoainetarve 600...900 GWh vuodessa, joka vastaa 6000...9 000 rekkakuormaa
- puupolttoainetta tuodaan 55...60 rekkakuormaa päivässä
  - ↳ 50% suoraan metsätähde haketta metsästä
  - ↳ 50% terminaalien kautta metsähaketta ja puhdasta kierrätyspuuta

Puupolttoaineista

- 60 % toimituksista keskimäärin 60 km säteeltä
- 40 % toimituksista keskimäärin 100 km säteeltä

Määrä vastaa 2 000–3 000 rekkakuormaa (n. 100 000–145 000 ton) kivihiiltä vuodessa, jonka hankinnassa maasta ulos lähtevä rahamäärä olisi noin 7–10 milj. € vuodessa

Kiinteistökohtainen energiavertailu kiinnostaa

- Palvelu kokoaa kiinteistökohtaiset tiedot eri lähteistä selkeään ja helposti vertailtavaan muotoon.

Kuluttajat pohtivat paljon omia energiainvestointeja

Automatisoitu
tarjouspyyntöpalvelu *)

*) Kehitysvaiheessa
kesällä 2016.

Valitun energia-
ratkaisun hyödyt
selkeästi ja
havainnollisesti.

Aurinkolämpö

Mikä tämä on?

← takaisin

Pyydä tarjous →

ENERGIA JA CO₂-SÄÄSTÖT

ENERGIANSAASTO
74930
kWh

HIILIOKSIDIPÄÄSTÖ-
SÄÄSTÖT
17640
kg CO₂e

INVESTOINTISI

Investointi

57590

€

Keskimääräinen
investointikustannus
käyttäjän tarvitsemalle
järjestelmälle.

Käytä

Perustuvat käyttäjän
tarvitseman järjestelmän
mitoitukseen.
Keskimääräinen
investointikustannus.

SÄÄSTÖT YHTEENSÄ

€ kWh

KÄYTTÖKELPOINEN KATTOPINTA-ALA

Vahvista katon muoto ja suuntaus

Tasakatto

Katon vapaan pinta-alan osuus

Järjestelmän
ominaisuudet
muokattavissa.

PANEELIEN TIEDOT

Paneelien asennuskulma

Optimaalinen auringon säteilyn kannalta (n. 45 aste)

Ympäröivä kasvillisuus

Liikenne

Yhteiskunnan isoin päästölähde, mutta haastavampi vaikuttaa kunnan toimenpiteillä kokonaisuuteen. Valtava potentiaali jakamistaloudelle sekä älykkäillä ratkaisuille.

CASE:
Käyttövoimaselvitys
Lahden hyötyajoneuvo-
liikenteen tarpeisiin

2015

Tekes

LAHTI

Käyttövoimien kustannusvaikutukset

Liikennöintikustannukset ilman varikko- ja infrainvestointeja (€/vuosi)					
Linja	Nykytilanne	Hybridi	Plug-in-hybridi	Täyssähkö	Biokaasu
5	1 300 000 €	1 300 000 €	1 400 000 €	1 400 000 €	1 400 000 €
21	1 400 000 €	1 400 000 €	1 400 000 €	1 400 000 €	1 500 000 €
32 ja 6	1 200 000 €	1 200 000 €	1 200 000 €	1 200 000 €	1 300 000 €
Yhteensä	3 900 000 €	3 900 000 €	4 000 000 €	4 000 000 €	4 200 000 €

Varikkoinvestoinnit (€)					
Linja	Diesel	Hybridi	Plug-in-hybridi	Täyssähkö	Biokaasu
5	0 €	0 €	300 000 €	800 000 €	1 300 000 €
21	0 €	0 €	300 000 €	300 000 €	100 000 €
32 ja 6	0 €	0 €	300 000 €	300 000 €	100 000 €
Yhteensä	0 €	0 €	900 000 €	1 400 000 €	1 500 000 €

Käyttövoimien kustannusvaikutukset

Julkiset investoinnit infrastruktuuriin (€)					
Linja	Diesel	Hybridi	Plug-in-hybridi	Täyssähkö	Biokaasu
5	0 €	0 €	400 000 €	800 000 €	1 200 000 €
21	0 €	0 €	0 €	300 000 €	0 €
32 ja 6	0 €	0 €	0 €	300 000 €	0 €
Yhteensä	0 €	0 €	400 000 €	1 400 000 €	1 200 000 €

Kokonaiskustannukset 10 vuoden sopimusajalta (€/vuosi)					
Linja	Diesel	Hybridi	Plug-in-hybridi	Täyssähkö	Biokaasu
5	1 300 000 €	1 300 000 €	1 500 000 €	1 600 000 €	1 700 000 €
21	1 400 000 €	1 400 000 €	1 400 000 €	1 500 000 €	1 500 000 €
32 ja 6	1 200 000 €	1 200 000 €	1 200 000 €	1 300 000 €	1 300 000 €
Yhteensä	3 900 000 €	3 900 000 €	4 100 000 €	4 400 000 €	4 500 000 €

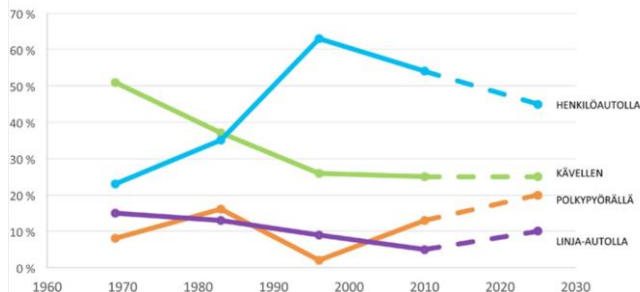
Jatko ja aikataulu

- Esitettyjen linjojen liikennöintisopimukset päättyvät 30.6.2019
  - Uuden käyttövoiman kalusto liikenteessä 1.7.2019
- Kilpailutus tulee käynnistää alkuvuodesta 2018
- Ennen kilpailutusta tulee seurata Suomen ja Ruotsin sähköistetyistä liikenteestä saatavia kokemuksia
- Kilpailutus mahdollisesti innovaatiokilpailuna, jonka ensimmäisessä vaiheessa käydään vuoropuhelua liikennöitsijöiden, kalustovalmistajien ja latauslaitteiden valmistajien kanssa

Kiertotalousnäkökulma laajemmin Lahden liikenneympäristön kehityksessä

- Kävely- ja pyöräilypainotteinen ympäristö: Lahden luontainen vahvuus
  - Lihasvoimin tapahtuvan liikkumisen suosiminen kaikessa liikennessuunnittelussa
  - SUMP prosessin kytkeminen Lahden yleiskaavatyöhön 2017-2020.
- Joukkoliikenteen osuuden kasvattaminen on jatkuva haaste
  - Liikenteen reaaliaikaisen tiedon avaaminen käynnissä
- Paikallisen biokaasun laajempi hyödyntäminen vs. kasvavat markkinat sähköisessä liikenteessä
  - Käyttövoimakysymysten ratkaiseminen (infra, kaupungin ajoneuvot jne.)

Kulkumuotojen suosio on vaihdellut eri vuosikymmeninä Lahdessa

Jätehuolto

Jätehuollon päästöt vähentyvät kaatopaikkasijoituksen vähentymisen myötä. Jätteen hyödyntäminen tarkoittaa vielä aivan liikaa niiden polttamista.

Tilastokeskus, 2014

- Jätesektorin päästöt laskivat edellisvuodesta 4 prosenttia ollen 2,2 milj. t CO₂-ekv. vuonna 2014.
- Suurimpana syynä päästöjen vähenemiseen on
  - yhdyskuntajätteen kaatopaikkasijoituksen vähentyminen jätteenpolton lisääntyessä.
  - Kaatopaikkakaasun talteenoton päästöjä vähentävä vaikutus sekä jätteiden biologisen käsittelyn ja jätevedenkäsittelyn päästöt olivat edellisvuoden tasolla.
- Jätesektorin päästöt ovat puolittuneet vuodesta 1990. Päästöjen vähentymiseen ovat vaikuttaneet merkittävästi vuonna 1994 voimaan astuneen jätelain edellyttämät toimet, mm. kaatopaikkojen kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseksi.

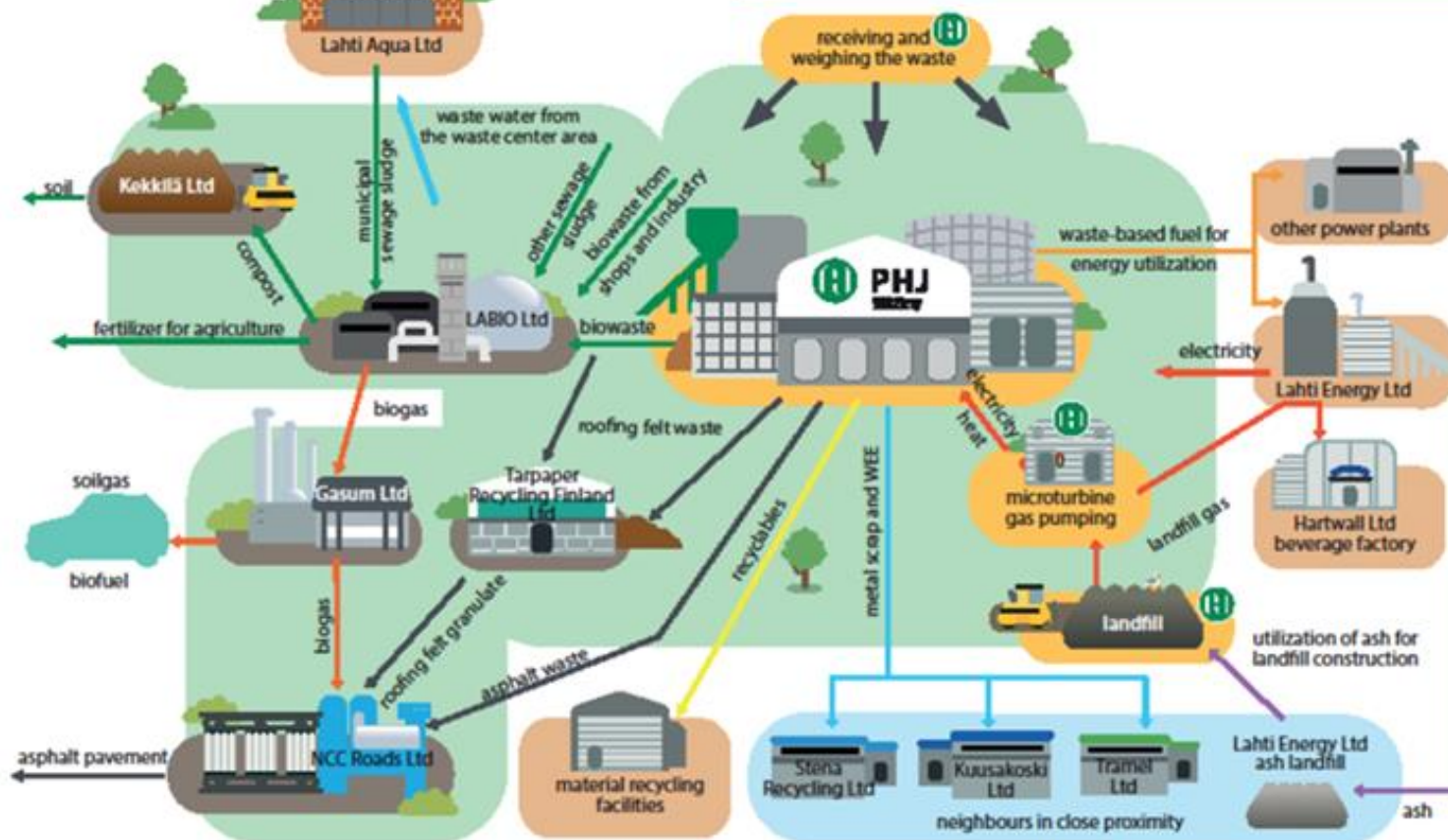

Uusia investointihankkeita jätteiden
materiaalihyötykäyttöön, esim. LATE-
lajitteluterminaali 2016

**Kujalan jätekeskusalue on kansainvälisesti
kiinnostava esimerkki kiertotaloudesta**

LAHTI

Kujala Waste Centre- Industrial Symbiosis Lahti, Finland

Miten Kujalan jätekeskuksen alue kehittyy?

- LATE lajittelulaitos valmistui 2016: Jätteiden entistä tarkempi lajittelu mahdollistaa jätejakeiden hyödyntämisen materiaalina
- Valtakunnallinen 50 % materiaalihyödyntäminen saavutetaan
  - Puolet nyt polttoon menevistä jakeista materiaalihyödynnettäväksi
- Yritysten sijoittuminen ratkaistavana kysymyksenä

Kadun- ja tienrakentaminen sekä siihen kytkeytyvä infrastruktuuri

---

Kävelyn ja pyöräilyn edistäminen investoinneilla, uusiomateriaalien käyttö ja ilmastonmuutokseen varautumiseen tähtäävät investoinnit esim. keskustan ympäristön hulevesiratkaisuilla.

Kadunrakentamisen investoinnit, mitä mahdollisuuksia ympäristönäkökohdista?

- Kävelyn ja pyöräilyn investoinnit
  - Esim. Lahdessa pyöräillään nyt 17 % sisäisistä matkoista → strategisesti tärkeät investoinnit keskustassa voivat kasvattaa osuutta edelleen merkittävästi
  - Kävelypainotteisen keskustan investoinnit useissa kaupungeissa
- Uusiomateriaalien hyödyntäminen: päästöjen vähentämisen mahdollisuudet
  - Massatasapaino tärkeä näkökulma maanrakentamisessa ja vähentää kuljetusten päästöjä, esim. VT12 eteläinen kehätie
  - Uusiomateriaalit korvaavina materiaaleina voivat vähentää tuotannosta syntyviä päästöjä
- Tiehen kytkeytyvä muu infrastruktuuri
  - Erityisesti valaistus
  - Hulevesiratkaisut

Case: Koko Lahden keskustan mittakaavassa valmistellaan hulevesi-infraa

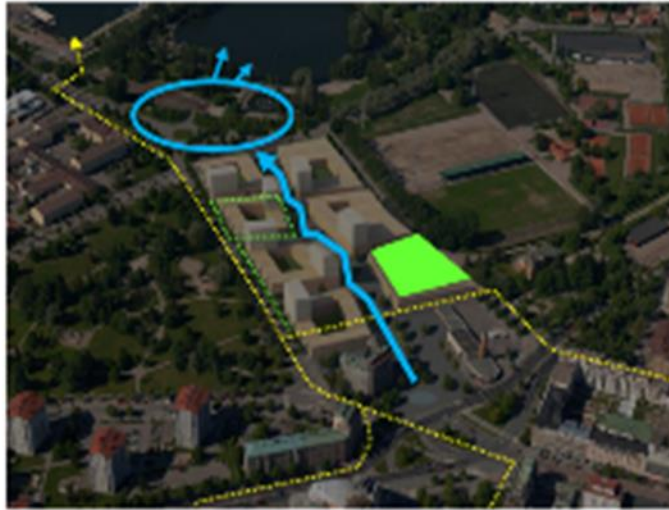

Hennalan yläpuolisen
hulevesiverkoston
valuma-alue (167 ha)

Ranta-Kartano

Varapurkupuut

CASE: Keskustan alueelle rakentuvan Ranta-Kartanon asuinalueen hulevesi-investoinnit 2017-2020, osa kadunrakentamista

Detention & filtration pools at the end of the stormwater channel

- Filtration north towards Pikku-Vesijärvi
- Capacity for stormwater from parts of the city center
- Overflow to existing stormwater network

Stormwater channel runs through area

- Collection of stormwater from individual plots
- Landscaping element and storage capacity
- Also collects stormwater from existing pipe network

Small-scale LID infrastructure & green roofs on individual plots and roadsides

- Detention capacity for rains up to 5 mm
- Green pockets, grass swales etc.

Elinvoimapolitiikkaa kiertotaloudesta

Lahden kaupunkiseudun kilpailukykystrategia 2020, visio: ”Lahden kaupunkiseutu on mitatusti Suomen yritysystävällisin ja rohkein kestävä kasvukeskus vuonna 2020”.

LAHTI

Kiky
paikallisesti
eli MITEN??

Uusia
teknologioita ja
toimintamalleja
kokeillaan ja
otetaan käyttöön

Markkina-
lähtöisyys
otetaan
vakavasti

Päijät-Hämeen
maakunnan
kasvun 6
**toiminta-
linjausta**

Otetaan riskejä
tarttumalla
uusiin
mahdollisuuksiin

Yrittäjyydestä ja
sen uusista
muodoista
ratkaisu
työllisyyssasteen
nostoon

Tekemisen
henki luo
vetovoimaa

LAHTI

Kiertotalous

Muotoillut ja
älykkäät tuotteet
ja prosessit

Liikunta ja
terveys

Kiky paikallisesti
eli MITÄ?

Vihreä rahoitus – näkyvyyttä ympäristöystävällisille hankkeille

Uusi rahoitusmuoto vihreille hankkeille

- Vihreä rahoitus on osoitus panostuksista ympäristön hyvinvointiin.
- Vihreän rahoituksen hankkeet saavat näkyvyyttä ja oikeuden käyttää vihreän rahoituksen tunnusta osoituksena ympäristöystävällisyydestä.
- Kuntarahoitus julkistaa tiedot kaikista vihreää rahoitusta saaneista hankkeista.
  - **Hankkeiden tuloksista raportoidaan kansainvälisille sijoittajille ja muille keskeisille sidosryhmille.**
- Vihreän rahoituksen ehdot ovat muutoin samat kuin Kuntarahoituksen muussakin rahoituksessa, mutta se on asiakkaalle tavallista lainaa tai leasingia edullisempaa ja tuo näkyvyyttä rahoitetuille hankkeille.

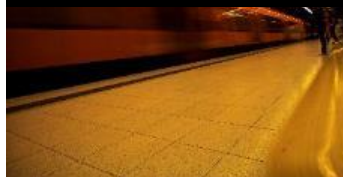
Soveltuvuus vihreiden hankkeiden joukkoon

- Vihreään rahoitussalkkuun voidaan hyväksyä ympäristöhankkeita, joissa syntyy selkeitä, mitattavia positiivisia ympäristövaikutuksia.
Hankkeiden on kuuluttava johonkin vihreän rahoituksen viitekehyksen seitsemästä osa-alueesta.

Uusiutuva energia

- Tuuli- ja aurinkoenergia
- Pienvesivoima
- Geoterminen energia
- Bioenergia
- Biokaasu jätteistä

Kestävä joukkoliikenne

Kestävä rakentaminen

- Uudet rakennukset, joiden energialuokka on vähintään B ja joilla on mielellään LEED- tai BREEAM-sertifiointi tmv.
- Laajamittaiset korjaukset, joilla saavutetaan vähintään 25% energiasäästöt

Vesienpuhdistus ja jätevesien käsittely

Energiatehokkuus

- Kaukolämpö ja -jäähdytys
- Energian talteenotto
- Älykkäät verkot

Jätehuolto

- Kierrätys ja uudelleenkäyttö
- Saastuneiden maa-alueiden kunnostus

Luonnonsuojelu ja ympäristönhallinta

- Luonnon ennallistaminen

Kiitos.

Ympäristöjohtaja Saara Vauramo
saara.vauramo@lahti.fi, +358 44 716 1585

LAHTI